

ŠTO NAM ZNAČI DR. IVAN MERC?

16. prosinca 1976. navršilo se 80 godina od rođenja dra Ivana Merca. Ta obljetnica nije ostala nezapažena u našem vjerskom tisku. Hrvatski program Radio Vatikana također je 16. prosinca prošle godine komemorirao ovu obljetnicu. Vatikanski dnevnik »L' Osservatore Romano« od 19. XII. 1976. donio je opširan članak Tommasea Federici, kat. laika i profesora na Papinskom liturgijskom institutu u Rimu, o Ivanu Mercu, o čemu je izvjestila i AKSA od 14. I. 1977, str. 1. Dr. Marin Škarica, profesor na Teologiji u Splitu i član uredničkog vijeća »Službe Božje«, doktorirao je prije dvije godine u Rimu kod prof. T. Federici obranivši tezu: *Ivan Merc pokretač liturgijskog pokreta u Hrvatskoj*. Dr. fra Jure Radić također govori o Ivanu Mercu kao apostolu liturgijske obnove kod nas u svojoj knjizi: *Liturgijska obnova u Hrvatskoj, Makarska 1966, str. 127—145*. Ovim razmišljanjem M. Kirigina o značenju Ivana Merca za nas danas »Služba Božja« se također pridružuje komemoriranju 80. obljetnice rođenja I. Merca koji je toliko zaslužan za liturgijsku obnovu kod nas. — Nap. ur.

Kad Biblija uspoređuje ljudski život s tragom što ga lađa ostavlja u moru, onda samo potvrđuje ono što nam kaže svakidašnje iskustvo. Usporedba bi se mogla prenijeti u naše doba i reći da nam uspomena među ljudima traje koliko pruga što je iza sebe ostavlja avion kad leti hladnijim zrakom. Ta je malo trajnija od lađina traga, ali zbog učestalosti i brzine suvremenih vijesti moderni svijet brže zaboravlja svoje predšasnike nego su to činili naši stari. Iznimka su samo izvanredne ličnosti, čuvene po dobru ili zlu.

Takva ličnost u punom smislu riječi i kod nas zaista čuvena po svojem svetačkom životu jest dr. Ivan Merz čija se 80. obljetnica rođenja navršila u minulom prosincu. Smrt nam ga je zarana ugrabila, ali je veoma značajno da razmjerno veliki broj naših mladih intelektualaca, koji Ivana nisu osobno poznavali, toliko o njemu govore i pišu te — što je najvažnije — u svojem životu nastoje slijediti njegove ideale. Po mojem je sudu to najbolji dokaz Merčeve suvremene svetosti.

Treba samo istaknuti da je Merz svoje zanimanje za liturgiju najuže povezivao sa svim onim što je u Crkvi ljubio i za što se životno zalagao. Već ta činjenica svjedoči koliko je Ivan sa svojim slabim tjelesnim očima, ali dalekovidnošću svoga uma-srca i još više svoje djetinske i ujedno teško prokušane vjere, gledao daleko, mnogo dalje od velike većine svih profesora koji su tada po svijetu predavali liturgiku. Oni su je, više-manje, poistovjećivali s rubricistikom ili, u najboljem slučaju, dopunjavali dosta

površnom poviješću obreda i još površnijim i svakako pretjeranim simboličnim njihovim tumačenjem (npr. u Misi: misnik pere ruke — Pilat pere ruke, kako je po molitvenicama pisalo sve do zadnjeg rata). Dr. Merzu je liturgija bila život i najsigurniji put do što užeg sjedinjenja s Kristom koji mu je bio sve.

U tom je pogledu za nas Hrvate bilo providencijalno što je mladi profesor francuskog jezika došao u onako usku vezu s dr. D. Kniewaldom. Treba istaknuti da je taj u Zagreb prispio iz provincije i da je već u Senju priredio prvo izdanje »Rimskog misala« zajedno s još nekim profesorima senjske teologije, kako sam spominje u njegovu predgovoru. Malo je tko pozdravio taj prvijenac liturgijske obnove kod nas onako oduševljeno kao što je to učinio naš Ivan. Zatim je suradnja došla kao sama od sebe: što je dr. Kniewald činio svojim znanstvenim radom i perom to je Merz provodio svojim životom i djelovanjem u orlovskim i, zaslugom Marice Stanković, možda još više u orličkim društvima onoga vremena. Ta je trojka učinila da smo poslije prvoga svjetskog rata, ako ne predvodili a ono sigurno bili ispred većine evropskih naroda, da druge ni ne spominjemo.

Iz gornjega se sama po sebi nameće misao kako bi shvaćanje i djelovanje dr. Merza i na drugim područjima katoličkog života kod nas bilo korisnije i uspješnije da je, recimo, biskup Mahnić poživio barem još koju godinu i da su te dvije velike katoličke duše mogle surađivati. Ako se kome ova iluzija čini posve nestvarnom, neka se sjeti da su Merčevi studenti svoj akademski klub u Zagrebu nazivali imenom velikoga biskupa i da su se s ponosom nazivali Mahnićevcima. Za razvoj je vjerskog života i laičkog apostolata kod nas bilo možda još tragičnije što su nas prebrzo ostavili onako divni i naročito požrtvovni svjetovnjaci kao što je bio dr. Rudolf Ekert i dr. Petar Rogulja. Nema smisla graditi kule u zraku, ali tko hoće da se uvjeri koliko su sva ta tri uzorna laika bila srodna i što su nam sve značila, neka npr. pomnjivo pročita pjesme što ih je toj barem dvojici o smrti spjevao Milan Pavelić koji ih je izbliza poznavao i pratio njihov pionirski rad.

S tim u vezi neka je slobodno spomenuti kako mi je nezaboravni Petar Grgec par puta kazao poslije rata i svojih muka: »Da je dr. Merz živ, sada bi bio naš vođa«. Time nije na nj mislio samo kao na duhovnog vođu već općenito, jer Grkčeva duša, duboka kao što mu je bio i glas, najviše je i skoro jedino cijenila svetost kod koje je Grgec u svojoj skromnosti Merza gledao ispred sebe. Bio je uvjeren da je svetački život najpotrebitiji uvjet za bilo kakav apostolski rad. Slično nam je, poput F. Grkca, u društvu više puta ponovio drugi neumorni katolički stvaratelj i radnik, dr. Josip Andrić. U to kolo treba svakako ubrojiti, i to kao predvodnika, dr. Ljubomira Marakovića koji je uz sve drugo važnu ulogu odigrao u »preodgoju« i pravilnom mladenačkom usmjerenju nadobudnog Merza. S njima i s još mnogobrojnim, manje poznatim a ne mnogo manje zaslužnim laicima i pravim suvremenim apostolima, naš Ivan kao prva violina sve predvodi svojim duhovnim životom i utjecajem. Ti su

skroz-naskroz bili prožeti liturgijom, i to nasljeđe koje nam je dr. Merz ostavio kao da je stvoreno za naše dane i prilike. Tko ga je barem jedanput vidio kako prisustvuje Misi, jer se tada o sudjelovanju kod nje tek počinjalo pisati, i kojim oduševljenjem govori o svemu što je u vezi s liturgijom, taj to neće do smrti zaboraviti pa makar živio sto godina, a ta činjenica može svakome mnogo reći.

Ovako nas prigodno razmišljanje dovodi do zanimljivog pitanja: kako bi se naš Ivan bio razvijao i kako bi nastupao da je dočeka II. vatikanski sabor i ovu bujnu liturgijsku obnovu koju je sabor pokrenuo? S tim u vezi možemo postaviti i pitanje: bi li se Merz bio što evolvirao u svojim idejama o Katoličkoj akciji, u svojem štovanju (izraz nije izmišljen: Ivan se u Parizu kretao u krugovima koji su u tom pogledu gajili čak »kult«) Pape i papinstva, u svojem zanosu prema prečistoj Djevici i u svojoj serafskoj ljubavi prema presvetoj Euharistiji?

Bilo bi možda preuzetno zamišljati, a pogotovo potanje iznositi, kako bi ta od Boga sasvim izvanredno obdarena duša ove svoje četiri misli-vodilje pod vodstvom milosti oblikovala i ostvarivala u, recimo, osmom desetljeću svoga života. Jedno se ipak usuđujem reći: ako je istina da je Ivanova ličnost bila sva prožeta pravilno shvaćenom liturgijom i onim što ona znači Crkvi i svakoj svjesnoj duši, a o tome se ne može sumnjati, onda bi suvremena liturgijska obnova, sa svime što je u njoj najbolje i najduhovnije, bila sigurno utjecala i na barem djelomičnu, a svakako pozitivnu evoluciju Merčeve ličnosti, bilo kao takove bilo kao nositeljice njegovih gore spomenutih ideja i djelatnih programa. Duh bi ga Sveti, valjda smijemo naslućivati, bio po svoj prilici tako vodio da se ne bi dao uvući ni među maksimaliste ni među minimaliste, kao ni u konzervative ni u progresiste. Tko dobro pozna Ivana i njegov razvoj može zamišljati: on bi u minulom desetljeću slijedio sadašnjeg Sv. Oca Pavla VI. kao što je u svojem prekratkome životu slijedio misli-vodilje Pija X. i Pija XI.

Neka je dozvoljeno stvar iznijeti i nešto konkretnije. Ne bi Merz bio onakav kakva znamo kad bi bio i malo popustio u poštovanju i poslušnosti Sv. Ocu, ali se isto smije misliti da bi samo pozdravio od sabora iniciran biskupski kolegijalitet uz vrhovnu upravu Crkve i još internacionalizaciju i s njom spojeno raznovrsno uzdizanje rimske Kurije. S tim u vezi bi Merz još potpunije i sveobuhvatnije shvaćao i oživotvorio ulogu katoličkih svjetovnjaka u Crkvi i u njezinu apostolatu, pa kao što je s Pijom XI. u tom pogledu učinio silan korak od onoga što je dopuštao Kodeks tako bi još veći učinio s II. vat. saborom i s njegovim odlukama koje samo čitamo i navodimo, ako činimo i to. Da dr. Merz sada hoda zagrebačkim ulicama, možemo biti sigurni da bi jednako, i valjda još pobožnije, molio Gospinu krunicu, samo što bi tu svoju ljubav i molitvu prožeo onim biblijskim i liturgijskim načelima koja je istaknuo Pavao VI. u svojoj pobudnici »Marialis cultus«. Budući da je naš Ivan onako sabrano radostan svakog dana ostavljao stol Gospodnji, nije krivo zamišljati da bi se radovao što se broj pričesnika sada toliko povećao, ali bi bez sumnje odlučno tražio

što traže Bog i Crkva: da se obilatije hranimo i sa stola Gospodnje riječi te da svetoj pričesti nitko ne pristupa uz omalovažavanje čiste savjesti i uz svjesno poigravanje s velikim opasnostima koje je mogu brzo i teško okaljati.

U ovom ili barem sličnom smislu možemo se sjećati 80. godišnjice rođenja ovoga našeg duhovnog velikana, preko koje ne smijemo mučke prijeći. On nam naime i mrtav mnogo govori, i to svima bez razlike: svećenicima, redovnicima i običnim vjernicima. Iako je po staležu spadao u te zadnje, vršio je dubok utjecaj i na sve druge. Nije važno kada i gdje tko živi nego koliko se životno zalaže za usvojene ideale. Crkva nam ih neprestano stavlja pred oči ne samo u teoriji nego i u prokušanoj praksi svojih junaka i svetaca.

Takvim shvaćanjem i nasljedovanjem smijemo željeti da Crkva našega dr. Ivana Merza što prije proslavi i na tome ustrajno radi. Svaki je svetac veliko blago Crkve, ali oni više i životvornije djeluju kad nam mogu biti uzori u prilikama u kojima živimo i radimo. Ima svetaca koji su suvremeni i poslije više stoljeća a bit će i poslije mnogih možda milenija. Tako npr. ustanovitelji redova pa je Sabor naredio njihovim sljedbenicima da se obnove upravo na tom svojem izvoru. Naš Ivan nije formalno ustanovio nikakav novi red, ali se može reći da je svojom pojavom kod nas učinio nešto slično. Njegov život i njegovo nastojanje, osobito na liturgijskom polju, doživjelo je svoje odobrenje i poticanje na Saboru koji po Duhu Svetom i suradnjom svih kršćana mora obnoviti Crkvu i sve više je učiniti »dušom svijeta«.

Ako svi, a posebno katolički laici, budemo nastojali nasljedovati i nekako u gornjem smislu »posuvremeniti« našega neumrlog Ivana, onda se smijemo nadati da će ga naš narod o 100. godišnjici njegova rođenja vidjeti na oltarima. A kad se i to dogodi, ne smije to biti svrhom samom sebi, već bi trebalo da umnoži broj onih koji će još dugo slijediti Merčeve ideale: Žrtvu-Euharistiju-Apostolat.